
Sandra CVIKIĆ

NACIONALIZAM I
HRVATSKI NACIONALNI
IDENTITET U
VUKOVARU – TEORIJSKI
ASPEKT

Uključenost jugoslavenskih država u ratu koji se vodio na teritoriju Europe krajem 20. stoljeća ključno je utjecala na sociološku teoriju¹, napose na *sociološku teoriju modernizacije*. Sam proces dezintegracije rezultirao je nastankom *novih država nacija*² kao što je Hrvatska, te pojavom *novog nacionalizma* koji je bio njegova temeljna pokretačka snaga. Međutim, *novi nacionalizam* je otkrio svu ambivalentnost i nejasnost sociološke teorije modernizacije koja pokušava shvatiti što se nalazi u podlozi nasilnog raspada komunističke Jugoslavije. Ovaj rad predstavlja prijedlog primjene sociološke teorije modernizacije na primjeru grada Vukovara kako bi se argumentirano pružilo objašnjenje neuspjelog pokušaja teorije u lociranju nacionalizma i prikazu zašto i što je bilo pogrešno u modernističkom eksperimentu komunističke Jugoslavije. *Novi nacionalizam* se promatra kao fluidan i nepredvidiv koncept koji se mijenja iz etničkog u građanski i obratno kroz sociološki teoretski okvir modernizacije. Tradicija, modernizacija i budućnost procesa modernizacije simultano su prikazani kao relevantni za sociologiju, te se isti priklanjaju tvrdnji da je sociologija od velike važnosti za razumijevanje suvremenog društva. Međutim, zasljepljujuća vjera u projekt Prosvjetiteljstva previše je pojednostavila racionalizam što zauzvrat počinje karakterizirati suvremenu društvenu znanost i zbilju. Sveprisutna učestalost nacionalizma i budućnost modernizacije od važnosti su za društvene znanosti, a sociologija je bitna za razumijevanje suvremenog društva.

1 Social theory – sociološka teorija: sociološki – prid. koji se odnosi na sociologe i sociologiju; Hrvatski enciklopedijski rječnik, Novi Liber, Zagreb, 2003.

2 „... moderna nacija ispunila je svoju zadaću stvaranjem nacionalne države...i njezinoj završnoj tvorevini državi naciji“ (Cipek, Vrandečić, 2007).

POVIJESNA UKORIENJENOST SOCIOLOŠKOG OKVIRA

U usporedbi s temeljnim sociološkim pristupom u okviru teorija modernizacije potrebno je naglasiti postojanje „pretjerane intelektualno apstraktne podvojenosti empirijskih sadržaja“ što neupitno izobličuje pravila kojima se znanstvenici vode u svom odabiru jedne reprezentacije stvari od određenog značaja spram druge, te na taj način prostor racionalizacije šire s već tradicionalnih područja mehanizacije u područje osjećaja (Meštrović, 1998.). Iz toga proizlazi da suvremena sociologija akcentuira „racionalizam“ i zanemaruje „emocije“ i sve ono što iz njih proistječe, naime, podsvjesno, osjećaje, kulturu i iracionalnu metafiziku. Stoga je moguće tvrditi da je za razumijevanje pojave suvremenog nacionalizma u post-komunističkim državama Europe od velike važnosti spoznaja *racionalne manipulacije emocijama* kao i emocionalne komponente tradicionalnosti pri analiziranju fenomena nacionalizma (Meštrović, 1998.).

Najvećim dijelom suvremeni diskurs otkriva sveobuhvatnost okvira fragmentacije analize komunističkih društava konceptualno ih djeleći na najjednostavnije elemente unatoč činjenici da današnji svijet raste u svojoj kompleksnosti i ne može se amputirati nužno samo na racionalizam. Stoga, modernističke pretpostavke vezane za postkomunističke države nisu uspjele prepoznati činjenicu da je jugoslavenski komunizam bio modernistički sustav, a sociološke teorije modernizacije nisu prepoznale što je krenulo u krivom pravcu modernizacijskog projekta jugoslavenskog eksperimenta kao i njegovog racionalnog procesa izgradnje države-nacije. Sociološke teorije modernizacije nisu shvatile i spoznale jugoslavensko društvo kulturne uvjetovanosti, kao i uvjetovanost u smislu društvenog karaktera *navika uma* i *navika srca* ili ostalih ekvivalenata (Tocqueville), te u konačnici nisu prihvatile činjenicu da su se novonastale demokracije nakon raspada Jugoslavije razvile na svoj jedinstven i osobit način kao posebni narodi. Stoga, „takve modernističke pretpostavke nisu spoznale što su zapravo *navike srca*, naime, ukorijenjenost u *lokalno* i *osobito*“ (Meštrović, 1998).

Zato, ukorijenjenost nacionalnih sentimentata u lokalno i osobito čini temelj na kojem su izgrađene današnje države-nacije, premda sociološki analitičari pripisuju nacionalizmu antidemokratske karakteristike. Stoga su *nacionalni sentiment* koji su bili u osnovi federalne Jugoslavije a kasnije njezinim raspadom pretvoreni u *novi nacionalizam*, zapravo kvalitativno ali ne i fundamentalno različiti od nacionalizama modernih zapadnih država nacija (Me-

štrović, 1998). Od 1991. godine *novi nacionalizam* se pojavljuje kao moćna društvena snaga potrebna za pokretanje demokratskih inicijativa bivše Jugoslavije, jer federacija nije bila više u mogućnosti zadržati neke od nacionalizama koji su je činili za vrijeme komunizma. Modernistički pristup koji opisuje Srbe i Hrvate kao iskonska antagonistička plemena, stoga nije opravdan i uvelike iskrivljuje razumijevanje „novog nacionalizma“ koji je nastao u tim nacijama. Sociološka teorija modernizacije naizgled nije u mogućnosti spoznati postojanost nacionalističkih osjećaja u bivšoj Jugoslaviji unatoč modernističkim pokušajima komunističke partije da asimilira različite nacionalnosti u jednu državu-naciju.

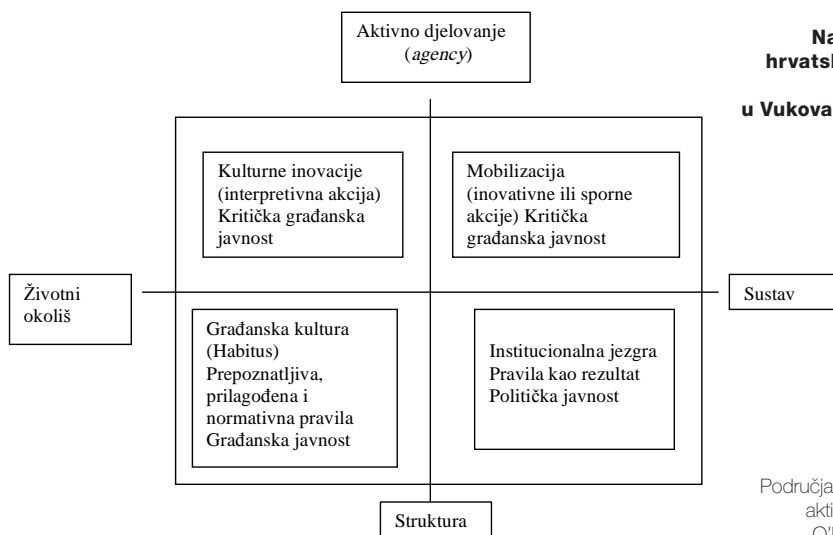
Stoga, raspadom jugoslavenskog nacionalizma koji je održavao federalnu Jugoslaviju, poimanja *novog nacionalizma* bila su odvojena od tradicionalnih oblika patriotizma. Naime, vezano uz kulturnu senzibiliziranost suvereniteta hrvatskog naroda koji se osjećao ugroženim od strane dominantne srpske nacije, nacionalni sentiment u kombinaciji s patriotizmom rezultirali su hrvatskom emancipacijom od komunističke Jugoslavije. Zato uloga nacionalnih osjećaja u očuvanju takvih (demokratskih) poduhvata različita je i raznovrsna, te u okviru svog djelovanja s vremena na vrijeme fluktuira od etničkog ka građanskom.

Centralna problematika istraživanja fenomena nacionalizma sadržana je u pokušaju da se istraže veze između društvenog i gospodarskog razvoja i političkih promjena, kao i demokratska tranzicija, ekonomska promjena i proces izgradnje države-nacije u Hrvatskoj, te ispita primjenjivost okvira socioloških teorija modernizacije vezanih za nacionalizam na primjeru grada Vukovara. To dakako zahtijeva puno više od *racionalnog* promišljanja, te oslanjanje na *iracionalne* faktore objašnjenja (Durkheim), kao i *emocije* sadržane u kontekstu kulture čovječanstva.

SOCIOLOŠKA TEORIJA MODERNIZACIJE

Putem komparativne analize fenomena nazvanog nacionalizam moguće je pojmiti njegov značaj u okviru sociološke teorije modernizacije. Neuspjeh sociološke teorije modernizacije moguće je spoznati kroz sveobuhvatno objašnjenje pojave nacionalizma u Hrvatskoj i aplikacijom iste na primjeru Vukovara. Na primjeru Vukovara, moguće je prikazati i razviti kategorije koje nisu nove, nego što je važnije, bolje za razumijevanje velikih društvenih promjena suvremenog društva Hrvatske.

Kompleksnost suvremenog društva koje je u stalnim previranjima, mijenjajući se u nove oblike, zapravo je dinamičan entitet uvjetovan društvenom interakcijom i promjenama različitih mreža zajednica. Kako bi se pojmio društveno-kulturni fenomen nacionalizma, kroz multimetodološki pristup u okviru sociološke teorije modernizacije, moguće je prikazati ne samo kulturološke i etničke oblike nacionalizma sukladno ili u suprotnosti sa klasnim strukturama, nego i nove organizacijske oblike koji nastaju u intrinzičnim strukturama novonastalih država i njenim umreženim zajednicama. Na taj način argumentirano se prezentira objašnjenje, kao i identificira i specificira važnost kompleksnosti međusobno isprepletenih društvenopolitičkih, kulturnih i gospodarskih faktora koji mogu dovesti do pojave nacionalizma, nasilja i rata u modernim društvima, te rasprave implikacije koje ti elementi imaju na sociološke teorije modernizacije. Naime, već dugo je sveprisutna potreba za boljim razumijevanjem nasilja koje se nasljedno nalazi u korijenu modernizacije, a ne zahtijeva samo racionalizaciju društvenih faktora njego i objašnjenje iracionalnog i emocionalnog upravo kroz holistički pristup istraživanju naznačenog fenomena. Stoga primjer Vukovara, premda u svojoj osnovi pruža objašnjenje i interpretira pojavu fenomena nacionalizma u Hrvatskoj kroz neuspjeli pothvat socioloških teorija modernizacije, ujedno i ukazuje na korijene rata u kojem Jugoslavenska Narodna Armija igra ključnu ulogu u konvergiranju nacionalističkih osjećaja i njihovom nasilnom izbijanju. U konačnici, ukazuje se na neuspjeli pokušaj socioloških teorija modernizacije kako u poimanju kompleksnosti skupine problema koji se odnose na raspad multinacionalne komunističke države kao što je Jugoslavija, tako i na fundamentalne tenzije koje se nalaze u osnovi modernizacije: između mobilizacijskih snaga kolektivnog djelovanja i težnje za slobodom i autonomnošću s jedne strane; te institucionalnih struktura koje je stvorila modernizacija gdje se radikalno djelovanje kao što je nacionalizam drži pod kontrolom (Delanty i O'Mahony, 2002.). Osnovni okvir socioloških teorija modernizacije vezanih za nacionalizam (što je također uvjetovano limitiranošću tehnika prikaza i argumentiranja u ovom radu) stoga elaborira navedeni fenomen i njegove derivate kroz Delantyeve intertekstualni kontekst društvenih struktura, kulture i aktivnog djelovanja (*agency*).

Slika 1.
 Područja nacionalističkih
 aktivnosti (Delanty i
 O'Mahony, 2002.)

Zato sažimajući teorije nacionalizma u okviru tradicije modernizacije a vezano uz društveni kontekst nacionalizma i strukture, u tekstu se prikazuju tri različita ali međusobno komplementarna pristupa: interpretativni pristup, strukturalistički pristup i konfiguracijski pristup (Delanty i O'Mahony, 2002.). Također se ukazuje na potrebu razmatranja procesa i elemenata modernizacije kroz povijesno ukorijenjen niz događanja gdje se ideja modernizacija promatra kao kulturni projekt, te se sociološki definiraju ključni institucionalni dinamički procesi – i represivni i emancipacijski, nužno vezani uz ideološko-kritički pristup.

MODERNIZACIJA – NORMATIVNI PROJEKT?!

Kako ističe Nigel Dodd „teorija je sustav međusobno povezanih koncepata, kategorija i oblika objašnjenja koji su osmišljeni kako bi dali smisao svijetu koji nas okružuje“ no, modernizacija nije teorija jer se taj termin odnosi na ideju o modernom društvu (Dodd, 1992.). Stoga se modernizacija rabi kao generički termin koji se povezuje uz normativne projekte. „A normativni projekt se može definirati kao sustav ideja i vjerovanja koja se na neki način bave poboljšanjem društva. Normativan je zbog toga što vrijednosti i ideje nisu samo pretpostavljene već i upitne. Projekt je zbog toga što postoji implicitna, ali češće eksplicitna i sustavna uključenost u način na koji se društvo reproducira kroz vrijeme“ (Dodd, 1999.). Zato je primje-

njivost teorijskog i normativnog projekta modernizacije kako bi se locirao nacionalizam u novonastalim demokracijama kao što je Hrvatska, nužno uvjetovana potrebom da kulturni i ideološki fenomen čine integralan dio u reprodukciji gospodarskih institucija, aktivnosti i promišljanja. Posebice, u odnosu na postkomunističku Hrvatsku, dimenzije teorijskog i normativnog projekta modernizacije mogu se promatrati kao povezanost teorije i prakse, te kao neočekivana posljedica samog teorijskog koncepta društva (Dodd, 1999.). No da bi smjestili nacionalizam i njegove inačice u okvir sociološke teorije modernizacije, potrebno je ispitati kako je nacionalizam zamišljen kao kolektivni identitet, tj. zamišljen kao kulturni oblik koji mobilizira kritičnu masu društva i pri tome se mijenja i definira, te u isto vrijeme predstavlja kolektivni identitet koji čini temelje društvene identifikacije s političkim uređenjem i pridonosi kao najvažniji čimbenik društvenoj integraciji (Delanty i O'Mahony, 2002.). Zbog toga se nacionalizam promatra kroz društvene strukture i njihove dinamične procese u okviru društvenog poretka modernizacije kao integrativne silnice.

Uporabom postavki Steina Rokkana³ koje mogu osigurati željeni interdisciplinarni pristup pri definiranju nacionalizma u povijesno-društvenom i političkom kontekstu, ideja države nacije promatra se u širem kontekstu međusobno neovisnih sustava koji čine teritorijalne, gospodarske i kulturne varijable smještene u povijesni prostor aktivnog društva. Njegov pristup je i konfiguracijski jer način na koji kombinira različite varijable kako bi objasnio raznolikost i razlike u izgradnji država nacija i rezultate tog procesa također se odnosi na zajednički strukturni kontekst. Rokkanova povijesna analiza stoga uključuje posebne i privremene segmente koji se odnose na četiri razvojna procesa teritorijalnih političkih sustava, naime, (a) stvaranje države, (b) izgradnju države nacije, (c) demokratizaciju i (d) formiranje socijalne države. Njegov zaključak je da zbog prethodno navedenog, individualni procesi i način na koji se oni kombiniraju zajednički tvore *nacionalne razvojne putanje*, a to su:

1. faza razvojne putanje centra i periferije;
2. nastanak država nacija;
3. tri ključne društvene dinamike (vojno-administrativni sustav, gospodarski sustav i kulturni sustav).⁴

³ Nossiter, T.J.; Hauson, A.H. and Stein Rokkan 1972.

⁴ Vidi bilješku 2.

Nadalje, u sinergiji s već navedenim putem interpretativne literature vezane uz povijesne izvore suvremenog etniciteta i države nacije, kao i uz način na koji su strukturne i kulturne dimenzije modernizacije međusobno povezane u nov moderni oblik nacije, moguće je definirati i posebno izdvojiti relativnu autonomnost kulture koja funkcionira kroz uvriježeni diskurs nacije (Crow, 1997., Delanty 2002.). Zato Anthony Smith tvrdi da je „eticitet kulturna veza koja je preživjela generacije a čine je simbolički, kognitivni i normativni elementi zajednički jednoj populacijskoj jedinici, kao i običaji i ponašanja koja ih povezuju, te u konačnici zajednički osjećaji i ponašanja koja ih razlikuju od drugih“ (Hutchinson i Smith, 2000.). S druge strane, Elias govori o problematici vezanoj uz formiranje nacionalnih kultura i identiteta koji su povezani sa društvenim mehanizmima generiranja kulture (Hutchinson i Smith, 2000.). Dakako, pored njega, ne bi trebalo izostaviti Eisenstadta i Giesena, koji govore o ideji kolektivnog identiteta kao društvenu građevinu koju su izgradili „društveni nositelji simboličkih kodova“ (Hutchinson i Smith, 2000.).

Modernističko stajalište stoga ukazuje na kompleksnost recipročnih odnosa između diferencijacije i integracije vezane uz nastanak nacionalizma. Nacionalizam je prema tome specifičan po naravi i zavisi od slučaja do slučaja. Zato je potrebno uključiti u teorijski okvir i modernizacijske dinamičke procese kako ih Delanty definira:

- kroz ideološku-kritičku perspektivu (represivni dinamički proces nacionalizma)⁵ i
- kroz semantičke ideje (emancipacijski učinak kulturne inovativnosti)⁶ (Delanty i O'Mahony, 2002.).

S tim u vezi, ne bi trebalo izostaviti ni Edera, jer on ističe doprinos kulturnih inovacija koje iniciraju političku aktivnost kao ključan čimbenik modernih političkih udruženja koja generiraju u unutarnjem subjektivnom kontekstu iskustva moralno normativnog učenja što postaje integralnim dijelom novo formirane kolektivne svijesti (Hutchinson i Smith, 2000.). U konačnici, kako Dodd navodi, danas je sve teže govoriti o realnosti u odnosu na *prikaz* realnosti. Naime, moderni je svijet simbola vrlo teško shvatiti kada je značenje nerazgovjetne stvarnosti i prihvaćanje onog što je realno i onoga što je konstruirana zbilja, zapravo uvelike doprinijelo nerazumijevanju *novog*

5 Kedouire, Gellner, Hobsbawm.

6 Greenfeld, Anderson.

nacionalizma nastalog u postkomunističkim državama (Dodd, 1999).

Zaključno, spomenute sociološke teorije modernizacije koje pristupaju konceptu nacionalizma na način da ga definiraju kao *razvojnu tendenciju* konceptualno zamišljenu na apstraktan način, zato ne teoretiziraju fenomen u pitanju, već pružaju *okvirni prikaz* za usporedbu različitih primjera u praksi i ne donose model koji omogućuje generalizaciju objašnjenja i argumentacije.

ARGUMENTIRANOST TEZA

Argumentiranost teza vezanih uz gore navedeni teorijski okvir modernizacije fokusiranog na fenomen nacionalizma u komparativno-analitičkoj primjeni na primjeru Vukovara otvara prostor za znanstveno utemeljene tvrdnje i predlaže holistički pristup proučavanju fenomena nacionalizma. Taj pristup istodobno zahtijeva racionalizaciju društvenih činjenica i objašnjenja iracionalnog i emocionalnog, jer sociološka teorija modernizacije je u slučaju Hrvatske manipulirala emocionalnom komponentom njeine tradicije u analizi navedenog fenomena. *Novi nacionalizam* kako ga se predstavlja u ovom radu a nastao je u postkomunističkoj Hrvatskoj, u sebi sadrži konfliktne integracijske i dezintegracijske tendencije nacionalizma koji su inicirani procesom izdvajanja nacije iz multinacionalne jugoslavenske države. Stoga je ovdje prisutan poseban konfigurirani odnos u okviru koncepta novog nacionalizma kojeg čine tročlana veza poveznica između srpske nacionalne manjine, hrvatske države nacije i srpske matične države u prostoru u kojem se natječu različiti interesi i interesne skupine. Posljedice dinamičkih procesa tranzicijskog perioda u Hrvatskoj kojeg čine velika politička i gospodarska razaranja i premještanja, pojačana su etno-nacionalnim antagonizmima strukturno ambivalentnog nacionalnog statusa srpske nacionalne manjine u Vukovaru. Naime, direktna posljedica činjenice da po državljanstvu srpska nacionalna manjina pripada novonastaloj Hrvatskoj državi naciji predstavlja *divergenciju* i odstupanje od njihove etničke pripadnosti kao fizičke pripadnosti matičnoj srpskoj naciji. Njihova grupna etnička pripadnosti matičnoj domovini bila je *politički projekt* prije nego društvena činjenica koju su uspješno manipulirale srpske vlasti a koja je na žalost u organizaciji Jugoslavenske Narodne Armije rezultirala agresijom i ratom sa Hrvatskom.

Cijelo stoljeće⁷ kontinuiranih konflikata i povijesnog naslijeđa zapadne Europe otkriva svoju *eurocentričnost* kada su u pitanju zemlje jugoistočne Europe, i to posebice države bivše Jugoslavije nakon njenog raspada. Novonastale države nacije kao što je Hrvatska, su samim činom nastajanja, u želji da osiguraju uvjete za ulazak u prestižan klub zemalja Europske Unije, kroz mobilizaciju svojih nacionalnih snaga osigurale izlazak iz komunizma i izgradnju demokratskog slobodnog građanskog društva. Nacionalne strasti i pretenzije nastale u fuziji nacionalističkih previranja postkomunističke tranzicije Hrvatske stoga se trebaju staviti u kontekst *dvostrukih pravila* putem kojih Europska Unija neutemeljeno i znanstveno neargumentirano prosuđuje pojavu fenomena nacionalizma. U svojim nastojanjima da se konsolidira kao nova suverena država nacija Hrvatskoj se zato pripisuje navodna nazadnost zbog nasilja i nacionalizma, a zanemaruje društveno-povijesna uvjetovanost dubokih procesa stoljetne dezintegracije hrvatskog nacionalnog korpusa. Sve se to promatra iz pristrane zapadnoeuropske perspektive, premda su upravo nacionalno ideološki orijentirane kategorije bile one koje su Europu stvarale u prošlosti i po njima se sada novonastale države nacije, kao što je Hrvatska, definiraju.

Hrvatska kao i ostale države nasljednice⁸ suočene su sa snažnim društvenim silama demokratizacije, liberalizacije i izgradnje države nacije koje sve zajedno zahtijevaju period tranzicije i vrijeme, koje nije na njihovoj strani. Nametnuti brzi tranzicijski procesi i prijelaz iz komunizma u kapitalizam nemaju presedana u prošlosti, te predstavljaju za ove novonastale nacije nepoznato područje. Davno formirane zapadne demokracije nisu prihvatile i shvatile činjenicu da novonastale demokracije koje su proizašle iz komunizma, kako bi došle i ostvarile tranzicijski potencijal, moraju stvoriti klimu u kojoj je nacionalizam bio prisutan u samo kvalitativno ali ne i fundamentalno različitim uvjetima od onih u vrijeme stvaranja nacija zapadne Europe. Greenfeld ističe i stavlja u uzročno posljedični odnos nacionalizam i demokraciju kada ukazuje na činjenicu da je „demokracija rođena u nacionalnim osjećajima“ i da „je nacionalizam razvio demokraciju“, te se stoga postavlja pitanje nametanja dvostrukih standarda i poimanje *novog nacionalizma* postkomunističkih nacija kao iracionalnih i nedemokratskih (Greenfeld, 1992).⁹ Nastankom nove Hrvatske države nacije kroz nacionalni i državotvorni proces integracije

7 20. stoljeće.

8 Ghia Nodia u: Diamond, Larry&Plattner, 1994.

9 Greenfeld u: Hutchinson&Smith, 2000.

zanemarena je činjenica da *eticitet* može odigrati važnu ulogu pri uspješnoj primjeni *klasičnih* nacionalnih pokreta u ostvarivanju svojih nacionalnih ideja, gdje su etnički sentiment i srpske nacionalne manjine (*etnonacionalizam*¹⁰) bili odgovor na nacionalne osjećaje hrvatskog naroda (*patriotizam*).

UMJESTO ZAKLJUČKA

U konačnici, samo kroz holistički pristup znanstveno utemeljenog i definiranog teorijskog okvira moguće je stvoriti pretpostavke za činjenično argumentiranje neuspjeha sociološke teorije modernizacije da u navedenim parametrima locira i definira fenomen nacionalizma u kompleksnim društvenim strukturama komunističkog eksperimenta Jugoslavije i novo stvorene hrvatske države nacije. Naime, upravo na primjeru grada Vukovara moguće je kako je već gore navedeno, ukazati na činjenicu da je mnoge sociologe zbunila pojava tih tzv. *novih nacionalizama* postkomunističkih zemalja istočne i jugoistočne Europe, u koje Europa smješta i Hrvatsku, pri čemu oni nisu bili u mogućnosti spoznati i znanstveno utvrditi okvir djelovanja.¹¹ Stoga ne iznenađuje činjenica da većina sociologa nije mogla znanstveno utemeljiti svoje tvrdnje uporabom sociološke teorije modernizacije jer kao takva ona ne pruža okvir za razumijevanje i definiranje, pa čak i prepoznavanje različite vrste nacionalizma prisutnih u Hrvata i Srba. Upravo su različiti nacionalizmi imali za posljedicu različite utjecaje na raspad bivše Jugoslavije. Zato, stavljanje nacionalizma u „pravi“ znanstveni teorijski okvir stvara preduvjete za bolje razumijevanje okolnosti koje su dovele do rata u Hrvatskoj i na taj način točno definira različite oblike nacionalizma. Isto tako, varljivost uloge nacionalizma koji nastaje kao odgovor na relevantne konfliktne interese pojedinih interesnih skupina, neupitno je uvjetovana visokim intenzitetom društvene komunikacije i pokretanjem¹² kritičnih masa koliko god one bile stvarne ili konstruirane.

Postavlja se stoga pitanje relevantnosti takvog jednog „pravog“ znanstvenog teorijskog okvira i mogućnosti stavljanja vukovarske populacije i fenomenologije njene specifičnosti u „kalup metodološkog škripa obrade“, kako u

10 Walker Connor.

11 Woodward (1995.); Giddens (1987.); Hutchinson, J. i A. D. Smith (2000.); Dyker, David i Ivan Vejvoda (1999.).

12 Pokretanje kritičnih masa („*mobiliziranje kritičnih masa*“ – Habermas).

prilog demistificiranja tranzicijske stvarnosti i proklamiranog mira i stabilnosti pod okriljem kreatora eurointegracijskih strategija održivog razvoja, tako i nasuprot redukcionizmu i esencijalizmu epistemocentrizma neartikulirane savjesti i moralnosti Europe čiji su mehanizmi *memoricida* i *epistemocida* ukorijenjeni u nametnuti mentalni sklop zaborava (Špoljar-Vržina, 2007.). Kako je u međunarodnoj mreži rentijera tzv. „demokračnosti, pravde, humanizma, empatije i (mentalnog) zdravlja“ moguće ogoliti istinu algoritma „izjednačavanja žrtve i počinioca“ i legitimno i činjenično ustvrditi nametnute socijalne konstrukcije ne tako daleke povijesne zbilje? (Špoljar-Vržina, 2007.). Jer kako autorica Špoljar-Vržina navodi „svjetska scena je scena propadanja bez obzira na etnicitet, religiju ili naciju, s obzirom da su kreditirane budućnosti za sljedeće generacije ustvari virtualne stvarnosti“ a Hrvatska tek treba pronaći i izgraditi „svoju“ stvarnost utemeljenu na Vukovaru (Špoljar-Vržina, 2007.).

LITERATURA:

- ANDERSON, B. (1991.), rev.ed., *Imagined Communities – Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, London, New York Verso.
- BROWN, D. (2000.), *Contemporary Nationalism: Civic, ethnocultural and multicultural politics*, Cambridge, Routledge.
- CIPEK, T., VRANDEČIĆ J. (2007.), *Nacija i nacionalizam u hrvatskoj povijesnoj tradiciji*, Zagreb, Alinea.
- CONNOR, W. (1994.), *Ethnonationalism – The Quest for Understanding*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press.
- CROW, G. (1997.), *Comparative Sociology and Social Theory - Beyond the Three Worlds*, London, MacMillan Press Ltd.
- CVIKIĆ, S. (2003.), *A Study Case of Vukovar-Srijem County, Eastern Slavonija, Croatia, Comparative historical multi-methodological approach to the phenomenon of nationalism in the social theory of modernity*, Brighton, University of Sussex.
- DELANTY, G., O'MAHONY, P. (2002.), *Nationalism and Social Theory*, London, SAGE Publications Ltd.

- DIAMON, L., PLATTNER, M. F. (1994.), *Nationalism, Ethnic Conflict, and Democracy*, London, The John Hopkins University Press.
- DODD, N. (1999.), *Social Theory and Modernity*, Oxford, Blackwell Publishers Ltd.
- DYKER, D., VEJVODA I. (1999.): *Yugoslavia and After: A study in fragmentation, despair and rebirth*, Essex, Pearson Education Ltd.
- GELLNER, E. (1987.), 2nd ed., *Nation and Nationalism*, New York, Cornell University Press.
- GELLNER, E. (1994.), *Encounter with Nationalism*, Oxford, Blackwell Publishers.
- GIDDENS, A. (1987.), *Social Theory and Modern Sociology*, Cambridge, Polity Press.
- HALL, J. A. (ed.) (1998.), *The State of the Nation – Ernest Gellner and the Theory of Nationalism*, Cambridge, University Press.
- HODGE, C. GRBIN, M. (ur.) (2000.), *Europa i nacionalizam – Nacionalni identitet naspram nacionalnoj netrpeljivosti*, Zagreb: Durieux.
- HUTCHINSON, J., SMITH, A. D. (2000.), *Nationalism: Critical concepts in political science*, Vol. 1-5, Cornwall, Routledge.
- JURČEVIĆ, J. (2006.): *Crna knjiga komunizma u Hrvatskoj*, 2. izdanje, Zagreb, Počasni bleiburški vod.
- JURČEVIĆ, J. (2000.), *Predmet: Stručni nalaz i mišljenje u pogledu Povijesne i sociološke ocjene događanja nakon okupacije grada Vukovara*, Zagreb, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- KARAMAN, I. (ur) (1994.), *Vukovar – Vjekovni hrvatski grad na Dunavu*, Koprivnica, Zagreb, Nakladna kuća Dr. Feletar.
- KATUNARIĆ, V. (2003.), *Sporna zajednica - Nove teorije o naciji i nacionalizmu*, Zagreb, Naklada Jesinski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.
- MAZOWER, M. (2003.), *The Balkans*, London, Phoenix Press.
- MAZOWER, M. (1999.), *Dark Continent*, London, The Penguin Press.

- MEŠTROVIĆ, G. S. (1998.), *Anthony Giddens: The last modernist*, London, Routledge.
- NOSSITER, T. J; HAUSON, A.H., ROKKAN, S. (1972.), *Imagination and Precision in the Social Sciences*, Glasgow, The University Press.
- RITZER, G. (1997.), *Suvremena sociologijska teorija*, Zagreb, Nakladni zavod Globus.
- SMITH, A.D. (1998.), *Nationalism and Modernism – A critical survey of recent theories of nations and nationalism*, London and New York, Routledge.
- SUDLAND, L.V. (1990.), *Južnoslavensko pitanje*, Varaždin, HDZ.
- ŠPOLJAR-VRŽINA, S. (2007.): Prilog antropologijskih promišljanja – identiteti Vukovara iz očišta domaćih i svjetskih eksperata savjesti i morala, *Vukovar - Hrvatska baština i perspektive razvoja*, Biblioteka ZBORNICI, knjiga 33, Zagreb-Vukovar, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 125-146.
- TUĐMAN, F. (1981.), *Nationalism in Contemporary Europe*, New York, Columbia University Press.
- TUĐMAN, F. (1996.), *Velike ideje i mali narodi – Rasprave i ogledi*, V. prošireno izdanje, Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske.
- ŽULJIĆ, S. (1997.), *Srpski etnos i velikosrpstvo*, Biblioteka Crni dossier, Zagreb, AGM.
- WOODWARD, L. S. (1995.), *Balkan Tragedy: Chaos and dissolution after the cold war*, Washington, The Brookings Institution.